

N:o 222.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 30 maj 1907.

— — — — Andra Kammaren den 30 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen angående undersökning och utredning rörande landtarbetarnes lefnadsförhållanden.

(Första Kammarens tillfälliga utskotts (n:o 2) utlåtande n:o 18).

(Andra Kammarens tillfälliga utskotts (n:o 4) utlåtande n:o 25.)

Till Konungen.

Uti en inom Riksdagen väckt motion har framhållits behovet af att en utredning verkställdes om lämpligaste sättet för åstadkommande af en undersökning och statistisk utredning rörande landtarbetarnes (småbönders, torpare, statares, drängars och pigors, backstugusittares och s. k. inhysingars med fleres) lefnadsförhållanden.

Riksdagen håller före, att ingående kännedom om landtbefolkningens lefnadsförhållanden i olika trakter af vårt land ännu saknas. Frågan om landtarbetarnes ställning och lefnadsvillkor har hittills blifvit vida mindre uppmärksammas än den industriella arbetarefrågan. Att emellertid med hänsyn till aflöning och aflöningssätt, arbetstid, födans beskaffenhet, bostäder m. m. för jordbrukets arbetare i flera landsdelar gifves mycket, som påkallar förändringar till det bättre, torde kunna anses obestriddigt.

För att någonting väsentligt härutinnan skall kunna göras, erfordras till en början oundgängligen ett statistiskt material, ägnadt att gifva

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 64 Häft. (N:is 222, 223.) 1

en i alla afseenden, såvidt möjligt, fullständig inblick i de förhållanden, under hvilka hela denna arbetareklass lefver och verkar. Någon särskild utredning i sådant hänseende genom statens försorg har hittills knappast förekommit. Visserligen hafva en del socialstatistiska undersökningar ägt rum genom jordbrukslägenhetskommittén 1891—93 och egna-hemskommittén 1899—1901, båda tillsatta för att utreda möjligheterna att bereda obemedlade och mindre bemedlade lättare tillfällen att bilda egna smärre jordbruk, hvarförutom på enskildt initiativ, med understöd från »Lorénska fonden för befrämjande af socialvetenskaper», undersökningar anordnats rörande vissa landtarbetares lefnadsvillkor å en del orter; men någon allmänomfattande och systematisk utredning af hithörande förhållanden har icke förekommit.

Uti skrifvelse den 2 maj 1893 anhöll Riksdagen hos Eders Kungl. Maj:t om utredning rörande lämpligaste sättet för samlande, bearbetande och publicerande genom statens försorg af en svensk arbetsstatistik samt om framläggande för Riksdagen af de förslag, som med anledning häraf syntes vara påkallade. På grund af denna framställning aflät Eders Kungl. Maj:t till 1896 års Riksdag proposition om anslag för anordnande af en arbetsstatistik. Med anledning häraf förklarade Riksdagen i skrifvelse den 11 maj 1896 sig visserligen icke vilja bestrida, att en på statistiska utredningar grundad kännedom om de förhållanden, hvarunder våra arbetare lefde, måste vara af stor betydelse för ett rätt bedömande och lösande af viktiga samhällsfrågor, men ansåg sig dock ej kunna bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, hvilket innebar organiserandet redan från början af en anstalt med fast tjänstepersonal, utan beviljade i stället för år 1897 på extra plats för ett anslag för försök med arbetsstatistiska undersökningar inom något visst begränsadt område.

Dessa undersökningar, hvilka år 1897 togo sin början inom kommerskollegium, hafva sedermera oafbrutet fortgått, men hafva intill år 1903 endast afsett särskilda industrigrenar.

Till 1902 års Riksdag afgaf Eders Kungl. Maj:t förslag, att från och med 1903 års början en något fastare organisation måtte beredas den officiella arbetsstatistiken; och äfven om denna framställning icke i sin helhet vann Riksdagens bifall, förklarade sig Riksdagen i skrifvelse den 15 maj 1902 emellertid hafva på det sätt bifallit densamma, att dels för det arbetsstatistiska arbetet hos kommerskollegium å ordinarie stat inom kollegiet inrättades en förste aktuariefattning och dels för detta

arbetes anordnande å extra stat anvisades ett anslag för år 1903; och hafva sedermera extra anslag för samma ändamål årligen beviljats.

Enligt den plan för det arbetsstatistiska arbetet, som af Eders Kungl. Maj:t år 1903 fastställdes och som därefter hufvudsakligen blifvit följd, skall nämnda arbete afse *dels* och i främsta rummet en fortlöpande socialstatistik af allmän art, och *dels* mera mångsidiga specialundersökningar.

Den fortlöpande socialstatistiken af allmän art behandlar hufvudsakligen följande olika spörsmål, nämligen förhållandena å arbetsmarknaden, den offentliga arbetsförmedlingen, arbetskonflikter, lifsmedelspriser, bostadspriser, byggnadsverksamheten, arbetsgifvares och arbetares organisationsväsende. Bland dessa ämnen afser flertalet uteslutande eller hufvudsakligen förhållandena i städer och likartade samhällen och belyser sålunda endast industriarbetet; hvaremellertid undersökningarna om och redogörelserna för arbetsförmedling, arbetskonflikter och organisationsväsende omfatta både industriarbetare och landtbruksarbetare.

Specialundersökningarne åter behandla antingen vissa sociala spörsmål, som anses vara af särskild vikt, eller ock förhållandena inom någon viss betydelsefull näringsgren. Dessa undersökningar hafva hittills uteslutande sysselsatt sig med industrien, och för närvarande pågår en specialundersökning rörande arbetstidens längd inom de industriella yrkena och handtverkerierna.

Riksdagens här ofvan omförmälda skrifvelser torde böra tolkas så, att de afse icke allenast industriarbetare utan jämväl landtbruksarbetare, äfven om, särskildt hvad skrifvelsen den 2 maj 1893 angår, frågan om industriarbetarne träder i förgrunden och speciellt omnämnes. Denna uppfattning vinner äfven stöd såväl af den år 1903 fastställda plan för det arbetsstatistiska arbetet, hvilken plan afser *en fortlöpande socialstatistik af allmän art* och sålunda måste anses omfatta äfven landtarbetarne och deras förhållanden, som äfven af den omständigheten, att den på grund af berörde plan sedermera utförda och alltjämt fortgående arbetsstatistiken sysselsätter sig med landtbruksarbetarne i fråga om några få förhållanden. Ett obestridligt faktum är emellertid, att det hufvudsakliga arbetet inom den arbetsstatistiska afdelningen inom kommerskollegium ägnas åt industriarbetarnes förhållanden och att hittills endast en obetydlig uppmärksamhet kunnat fästas vid landtarbetarnes förhållanden. Sålunda saknas med afseende å de olika kategorierna af landtarbetare nästan fullständigt all utredning om ålder och civilståndsförhållanden, form för anställningen, arbetstid, form för aflöningen, bostadsförhållanden, Kooperation, småbruks-

och egnahemsrörelserna, prisleförhållandena å landsbygden, utgifterna för uppehälle m. m.

Då Riksdagen anser, att en utredning af berörda samhällsspörsmål är af nöden för deras rätta bedömande och lösande samt håller före, att en sådan utredning icke torde kunna äga rum med de arbetskrafter, som nu äro anvisade för det arbetsstatistiska arbetet, får Riksdagen härmedelst anhålla om en utredning om lämpligaste sättet för åstadkommandet af en undersökning och statistisk utredning rörande landtarbetarnes lefnadsförhållanden samt framläggande för Riksdagen af de förslag, som med anledning däraf kunna synas påkallade.

Stockholm den 30 maj 1907.

Med undersåtlig vördnad.